

կային ներկայիս կուգամ ճակատարաց
և պարզերես յայտարարելու ի լուր հայ
հասարակութեան թիւ՝ պայտօնիս ձեռն
նորակութեան թուականին պիտեալ մին-
չե տարբար իմ աշխատանքի տրոհար վաշ-
տակա եղող շտապագործին զատ. և ոչ
մէկ ասան մտքէ անցուցած եմ ճամ-
բորդները խորհելու, կողոպտելու և շա-
կաղիտուկները ղեկելու:

Ընդհանուր-ից բազմաթիւ ճամ-
բորդներու ներթափանցողութիւննե-
րով իրենց ճամբորդութիւնը գիւրա-
ցուցեր եմ:

Սե երբ գտնուած են մարդիկ, ու-
րա՞ծ անկիւններու մէջ և հետեւաբար
զազոտածանով բարձրանալու ընել
ուզած են իմ հասցէին, իրենք ամենա-
թաւր զբնակ մէջ կը բերեմ զարագած
մէջ եր պիտի կարենայ իմ վերջէն յայտ-
նան զօգտաւարին արգար թաղամաս
ըլլալու:

Վերջին ամառայ ընթացքին շոգե-
նաւային գործակալ Պ. Ջէրգեղեանի
Հայեպ այցելութեան, իրեն աւելի Ա-
ֆինցա շոգենաւով ճամբորդելու ուղղու-
ներու անուանացանկ մը, որուն հա-
մաձայն Պէրուս վերադառնալէ ետք
մանրամասնեալ տեղեկութիւններով պի-
տի հետազոտել շոգենաւերու տեսակի ու
անոնց մեկնումը որը, որպէս ըլլալու
համար բռնի թէ ըստ իր խոստան յա-
ջարգարար տեսու երկու երեք հետե-
ւորները և համակներ իրեն գործակա-
տար ամառ Պ. Սիւն Յաջորդաւոր ըր-
տարագործութեամբ. որուն վրայ երբ մեր
ճամբորդները գրկեցին, զանոնք հա-
կառակ պայմանագրութեան փոխանակ
ԱՄֆինցա նաւին կը զբնակ Մէրիտով:
Եւ անոն կողմի ճամբորդներու բազմ-
ներն ու հետագործները, որմէ խորագէտ
ազգուած և մանաւանդ նկատելով այս
խաղաղութիւնը իրեն նպատակ իմ վար-
կին ու արժանապատւութեան նսեմա-
յան, կուզամ այսու յայտարարել հե-
տագործի հասարակութեան թիւ՝ այս
գործերուն մէջ եւ ան հետեւաբար զտա-
ղարտութեան սիւնին գտնելու արժա-
նի մեղաւորները կը թողում ընթեր-
ցողներու գտնողութեան և արժանա-
նութեանը:

7, 10, 926 Հաշիկ
ՆՇԱՆ Տ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՆԱՄԱԿ ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ

Իր օտանկանութեան համար Գա-
նիւնի մեր պաշտօնակից «Արեւ» եւ
կարգապահմի հետեւեալ ակամատե սի-
վկայութիւնները:

«Լիբրանտ»

Երեւան Օգոստոսեան Դարեւ փոր-
ձութիւնը մեծ է, բայց գրեթէ ետք
պէտք է շատ գրել, ինչ եւ ենթակայ
եմ հիմայ աւելի թիւ փորձութեան մը
անհնելու և օրովիլու փորձութեան:
Այնքան շատ բաներ կան տեսնելու և
օրովիլու սկսած այն վայրկեանին,
երբ ճամբորդը կը հետանայ լեական
օտանաւորութեան ու հին կարգերու
աշխարհին— և երկարութիւն մէջ ար-
դէն կը գիտատե նոր կարգերու աշ-
խարհը:

Ինչու ծածկել թէ խորհրդաւոր ան
ծանօթին հանգրգիւնու անբացատրելի
զգայութիւնը իմա ալ էր, մինչև որ
օտանաւորութեան օգնութեամբ օտա-
կանը եկաւ անցագրիները հաւաքել
վերջին ծայր բարեկիրթ շարժումով մը
ինչ որ չէր կրնար զարմացական բա-
ցականութիւն մը շրջել շրջանակն
բաւ վրայ:

Նայն շոգենաւի և բարեկիրթ վե-
րաբերումը մաքրածան մէջ զօյգներու
անհոթութեան ասանն Սրբաւարները եւ
ամէնքն ալ — կ'աշխատէ, ծերութիւնը
տեղ չանի նոր աշխարհի վաղջին
մէջ — և իրենց վերաբերումը կանկի
արամաղութիւն մը կը տեսնէ ճամ-
բորդի օրին մէջ:

Պիւնի, ձեռքի բժշկութեամբ և

զօրեկանի գէմքով աստիճան չգիտող
ճամբորդին կը հասկնան թէ ինչ պէտք
է ինչ Մոսկուա մեկնող երկաթուղին
մէջ իր օրըզը գրաւելու համար:

Այս է կարմիր սարափի երկիրը...
Մոսկուայի կայարանը, ճամբորդ-
ներ առնելու եկած են ինքնաշարժեր,
ինչպէս եւրոպական կամ ամերիկեան
կայարաններուն ազգէ: Ըստը տեղը
կարգին կամ մէկ ձեռք կ'առնէր: Ոչ
քան նաեւ են այդ կայարանը վարդ-
ները: Ինչպե՞տեղ ասանք, միասնակ
հաղտած և աւանդական, անփոփո-
խելի դառնալով մը իրենց իրենց մէջ,
կը մտածուի:

Անոնցմէ մէկը զիս կը ասան պան-
գոփ մը, նշանադրի խոսակցութեան
համակնաւով թէ ան հասցէ չունի և
պէտք է յարմար տեղ մը առնել արգէ
զիս:

Ու այդ կ'ըլլայ վերջին իմ նշա-
նադրի խոսակցութեան և անհոթութե-
ան: Սե երբ Մոսկուայի մէջ եւ
եւ ամէն վայրկեան հայտն հետ գրա-
նուելու շտապարութիւն չեմ գտնել:
Մոսկուա պարզ հայը, թիւփիտէն, Սե-
րեւանէն պիտեալ գործով ժամանա-
կաւորագրէ Մոսկուա գտնուող կայար-
անը: Եւ այդպէս վերաբերումով և օգ-
տակար ըլլալու պատրաստակամա-
թեամբ բազմաւոր աշխու մը ձգնելու Նո-
քազաք օտար չէ այլեւ ինձի:

Անդրազկաթի ներկայացուցիչը,
Մոսկու Տէր Գաբրիէլեան, հաւանակ
իր շատ զբաղմունքներով, ժամանակ կը
գտնէ և կը խօսի այն լուսնու տաք զը-
րմագրութեան մասին, որ Միութեան
մէջ կայ մեր փոքրիկ Հայաստանի վե-
րաբերումը և այն անհոթութեան
մասին, որ ինչ անի պատրաստուող
միութեանկան ընդհանուր պիտեմէն
մէջ Հայաստանի օտանաւորութեան նա-
խագործարարն աւելի մեծ գումարին
նկատմամբ: Լուսաւոր ու վառաւ է իր
խօսելու յնշող:

Համակիրի աշխատ, պարտաւա-
նայ և ընկերական գէմք մըն է Ան-
գրեզկաթի ներկայացուցիչը: Այդ ար-
դարութեանը կը օտարութի իր հե-
տաւորով և իր մասին խօսակցութեան
լուսով:

Մոսկուայէն Թիֆլիս ճամբորդու-
թեան համար ինքի պահան բազմա-
րութիւն կ'ըլլայ ուղեկցելու Հայաստա-
նի Տնտեսական նորարարի անգամ Յո-
րութիւններին հետ, որ Մոսկուա գա-
ցած է հեղափոխութեան օտարացումը
համար կարգ մը անտեսական ծրա-
գրիներ:

Եւ շոգենաւերը կը վերադառնան,
ինչ որ կ'օրհանգիստէ զինքը և ըն-
կանաբար զիս ալ: Ու կը խօսի խա-
ղապատութեամբ և մեծ հաւատարմով
աշխատանքներուն վրայ, որ կ'իմայ կը
կատարուին Հայաստանի մէջ: Ինչ
1921ին մտած է մեր երկրին ծառայու-
թեան մէջ, այն թուականին, երբ զա-
ցածներ և մեծերը կը կազմէին մեր
երկրին պատմութիւնը: Ու այդ ր-
բած է, հաւանակ օր համայնամար չէ:
Տեսնելու էք փոփոխութիւնը, կ'ըսէ,
որ կայ այդ մօտիկ անցեալին և այս-
Օրուան մէջ: Այն օտան մեղք միայն
չենեմք վրայ կը մտածէինք: Ինչ հի-
մայ, արդէն, այլեւ զազոտ չենք և
կուշտ փորով կը մշակենք և զօրմա-
ղըրութեան կը զննենք անտեսական
վերակալ գտնութիւնը: Եւ այդ ծրագրիները
Միւս վախ յունիքն ապագային:

Ու այս վերջին խօսքը կ'արտա-
տենէ այնքան անկեղծ, անօթութեան և
վճռական չնչնով մը, որ Հայաստանը
զիս չտեսնէ՝ կը լեցնուի ուղեկցի-
հաւատարմութեան լուսաւորութեամբ:

Մոսկուայէն Թիֆլիս՝ հեղափոխով
իրեք օր երեք զինքին աւելի ժա-
մանակի կը կարգուի, կարելու համար
այդ անձ ման, աշխատել և հետազո-
րական արժանութիւնը: Բայց հոն-
պարտագրական նկատագրութիւն չէ այս
արտադրութեան նպատակը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
(Շարունակելով)

ԿՐԵԼ ՈՒ ԳՐԵԼ

Կրել ու գրել՝ համանուն և գը-
րեթէ համաշխարհային օրքան օր ի-
րենց անգամնութեան զարգացումը
ուշին, օյնքան և աւելի ներգայնա-
կութիւն մը կը ձերն ամեն գրեւ
հերթին մէջ եթէ զօրքը իր անապա-
րած զարգացումները շարունակ զարգա-
մի ծառնէ և անցը հարգաւոր պատգ-
նեկայութեան իր թաղ մը բնական գը-
ղեկութեան մէջ:

Սրտին ու մարմին մէջ, խառնու-
ածին մէջ գտնութիւն շունչող անէ
զգացում մը, չ'կրնայ զօրք հեղինակ-
ներ անհոթութեան կ'ըլլան այդ կեղծ լո-
գացումը հազարի ներգայնակ և սե-
թեւեթեալ օրի զգեստներ՝ օրինակ փա-
խաւակ գեղեցիկացնելու այդ զգացման
պատկերը աւելի արագութեան կը գա-
նին յայտն իմաստաւորաց:

Գրելու արագութեան կ'անակով մը
կը Հայաստանի գրեւորութեան օր հոգի
յուշումները պիտի ներկայացնէ օրի
հոգիներու աշխու:

Արագութեան և ճշմարիտ գրեւ-
տանք նախ կ'օտարութեան իր կատա-
րելիք թաղարարի հեղինակութիւ-
նը կը ներշնչուի օտար լոգիկին, կը
կրէ նայն լոգիկ մեղք՝ օրինակ կը մարմ-
նանան իր խօսքերու շնչանքով, նայն-
ուածքն ծիծաղանք, զայնուածքի շար-
ժականութեան, կ'ըստանք իր արագ-
կեղծութեանը մէջ: Սե յետոյ հա-
զայ իր գրեթէ խառնութիւնը հազար՝ աշ-
թէ ներկայացնելու այլ ներկայանա-
լու անգամնայ յանգումութեամբ, կ'ապ-
րի այդ գրեթէ կեանքը և կ'ապրեցնէ
ներկաները՝ այդ գրեթէ ազգայնութիւն-
ներուն մէջ իր ճշմարիտ իրականու-
թիւն մը հանդէս բերելով հեղինակին
հոգիի ազգայնութիւնը:

Ամէն գրեւոր կարելի չէ՝ օր կա-
տարելով վեճանքի մը զարգացնէ իր
մէջ. օտարի անհոթութիւն է, օրովիլու
այդ կարելիութիւնը հարապարտ գրեւ-
թիւն մ'է օր անհոթութեան անհոթութեան
հաճ է շատ քիչերուն օրինակ հոնհար
անունը կուտանք:

Մոսկուայ ինչպէս ամէն արհեստ
նայնպէս արհեստ ու գեղարուեստ ու-
նին իրենց ներգայնակութեան կանոննե-
րը, օրինակ զօրքի հեղափոխութեան մը
օրքան ալ մոսկուայի կարգութիւն ու-
նենայ և կրէ վեճ ու գեղեցիկ զա-
ցումներ՝ կարելիութիւն չ'կրնար անե-
նալ աւելի պատրաստ աւելի օրիւրի ու
պաշտօնի ընթացիկ իր նորարարի գաղա-
փարները՝ չ'կրնայ իր հեղինակին յարմար
ու ներկայանալ օրինակ շոգեպ զգեստ-
ներ:

Իսկ արհեստագէտը եթէ ճշմարիտ
իսկ անհոթութեան հազարաւոր ներկա-
յարդն զգացում մը կամ զաղապար մը
օր օրեղ ու անհոթութեան ըլլալ, երբեք ըն-
դունելութիւն չ'կրնար հետք բերել և
բանազօրութիւն սեթեւեթութեամբ և ան-
հոթութիւն ծիծաղանքով:

Գրելու արագութեան այս անգամ
էջերու մէջ օտարութիւն կարելի չ'ըլլալով
օրինակն ամէնքն էականութեան մասնակի
ընել կը փափաքուի մեր նորարարող
զարգացումն օրինակ իրենց գրեւորներուն
կը հազարնայ այդպիսի օրի պատմու-
մաններ օրինակ երբեք չեն վայելը,
նկատական, դաժան մարդոց հազար-
ած խոսքը զգեստներուն նման:

Սե յետոյ երբեք չ'ընալ մէկէն ի
մէկ օտարութեան բարձր կատարելութեան
ու արժեքներ միայն կ'ընեն բնական ի-
րենց վէս միջնակներով, գերաւորել
վեճանքով արժանաւոր:

Բաւականեալ իր օտարականու-
թեամբ, զայն ընդլայնել, զարգացնել,
բարձրացնել իր իսկ միջնակներով:
Ամէնքն էականեմ է կրել կարելու
բնականութեան օտարութեան ներկա-
րի՝ գրել, պարզ, բնական ու անշուն,
անհոթութեան օրինակ:

Ճշմարիտ խօսքերը միայն կ'ընեն
կրեցիկներն ու լուսնով ապաւորու-
թիւն մը կը թողուն լուսաւորութիւն մէջ:
Նախ իսկական գրեւոր և օտար

գրեւոր գրեւորներն ալ իրր հիմա-
րիտ զարգացումներ իրենց օրքերը ու-
նին գրեւորներ ընթերցող մասին
մէջ, գրեւորներ բնական, անհոթութեան
և նպատակին համաձայն:

Բնականութեան բարձր չ'երկնաբաւ մայ-
րը ըլլալով անհոթութեան, ամէն խօսքի
մէջ կը փնտրուի բնականութեան գրեւ մը
և խօսք մը իր իսկականութեան մէջ կը բ-
նարարուի անհոթութեան եղծանքով, անհոթ
այլափոխութեամբ:

Այն խօսքը, այն գրեւորները, որ
բնականութեան շունչ, օտար յերեւ-
ցանք մ'է:

Ուստի ճշմարտութեան ճամբին
գտնելով պիտի փնտրուի մայր բնա-
թեան բարձրագոյնին մէջ օրքի և գե-
ղեցիկի բազմազան ծաղիկները՝ օրինակ
հազարութիւնները և հոգեպարտ զըն-
ծանքերը պիտի կրեն մեր ճաշակի լար-
ուած թիւերը և արեւափայլ ներգա-
նախութեան օրինակ համաձայն պիտի
մայրագրութեան մեր իրականաւ օրինակ:

Պիտի կրենք փոքրերու և ցուտ
յուշերու ազգայնութիւնները և մեր
հոգիի աւաղանը միջանկով պիտի մա-
տուցանենք շարժականութեան օրինակ
ընկանք ճշմարտութեան:

Նախ կրել ու օտար գրել, գրեւոր-
ութեան կ'ընենք կանոնն է օտար
կրելու բանովը գրել կը նշանակէ օտար
և համազօր լինալ:

Գ. Ս. ԴԱՆԻԵԼԻԱՆ

ՏԵՂԱԿԱՆ

ՈՒՐ ՈՐ ԱՆԿ Է

Շատ մը ազգայնութեան մեր միջո-
ցու հասկնալ կը փափաքին թէ՝ ինչ
փափաք մէջ է օտարութեան Հայ, կարմիր
նշանը Պ. Ա. Նշանաւոր գէմ բացած
գտար, թէ ոչ օտարութեան փափաք
ապաւորել կը լինան ազգայնութեան
օրինակ իրականութեան:

Գաղափար լաթերու փոխարժեքը
օտարութեան է Պ. Ա. Նշանաւոր և այ-
ժմ օր վառանքի մարմինը յայն է,
այնի օր կարմիր նշան ալ օտարութեան
գի մարտառարարութեան տակն է օտ-
արութեան և գեւ հանրային գաղափարն
մաքուր գտար չէ եւս:

ՕՐՈՅԻ ԱՐԿԱՍՏ

Երեկ հայկական քիմիկ մաս օրո-
մապիլի օտար միջանք է անհոթութեան
օրինակ մը, մեր լուսնին համաձայն եւ-
թական միջանք է:

ՀՐԵՆԶ

Այլի օր իւր օտարութեան Հայ
կաթաղիկ Առաջնորդարարներն մաս կըր-
դեն մը ծագելով բաւական լինանք
պատմութեան է:

Հրեան բողոքներն մէջ մօտերի վե-
րածուած են մի քանի հոն գտնուող հայ
զաղթականներու պարագաներ իրենց
լուսն օտարութեան համար:

Մ. Ա. Ս. Ամէն գրեւորներուն

մեր հայերը մասնակից պիտի ըլլան:

ԽԱՂԱՍՏՈՒՆ ՆԵՐԿԱՍՏՈՒՄ

Մ. Ա. Ս. Ընդլայնութեան Այ-
կաւորին մէջ խառն մը օրքերու կը-
մէ 9, 10, 25 շարաթ իրենցին կա-
տարականութեան օրինակ խառնութեան
լուսն ինչպե՞տեղ նայն համար անհոթութեան
կամ ան զօրքի է, գնահատելի է նաեւ
իրենց ընթերցումը, և ներկայացումը
լուսն օտար կրնայ օտար շատ մը նայն
օրինակ վարակող հայ երիտասարդները
րաւ, օրինակ օտարութեան թէ խառնութեան
թեան վառանք ինչպիսի բարձրական,
նրաթական և փոքրական անհոթութեան
կը մտնեն ներկայան ազգայնութեան:

Դերակատարները շնորհած օրինակ
պարտիկ և թէ նորին էին, բայց լուսն
չէին խնայած իրենց գրեւոր արժեք-
ներու համար և ընդհանուր անհոթութեան
աշխու էին:

Պարո, 4 (Արամ):— Թրքական ջաղաջարին նոր օրհնքը այսօր գործա-
դրութեան գրութեցէւ. Երեկ կին Մեճելլէի վերջին օրը ըլլաւուն, շատեր փա-
նօթին տառուտանալ կին օրհնքին զգասելու յապարակութեամբ որ հարստէ բազ-
մահաւանքները ինքսանները այնքան շատ էին. որ իմանները ամբարանքն
մէկիւ հետքիւր անգամաւոր ծրարներ ընէլ:

